

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 25.04.25

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Haiku

(_sjanger, _lyrikk) En haiku er opprinnelig et japansk dikt på 3 linjer. Opprinnelig skulle de tre verselinjene ha 5, 7 og 5 stavelser (til sammen 17 stavelser), og en årstid skulle nevnes i diktet. “Kvar dikt har tre stutte verselinjer. I den første og siste linja er det fem, i den andre sju stavingar.” (Haugen og Inadomi 1965 s. 7)

Ordet “haiku” skal stamme fra “hokku”, som var første strofe i en japansk sanglek (eller kollektiv poetisk praksis) kalt “renga”. Denne første strofen ble etter hvert en selvstendig tekst. Japanerne Sogi (1400-tallet) og Basho (1600-tallet) ble kjent for sine renga. Basho var zen-inspirert, og ble også en stor haiku-dikter. Intens mental konsentrasjon blir koncentrert i tre verselinjer.

Basho ønsket at en haiku skulle “ligne en våt seljekvist som vinden gir en liten bevegelse” (sitert fra Montandon 1992 s. 147).

Haiku er “en svært fortettet, litterær diktform som gir leseren opplevelsen av en totalitet – et dikt som alltid er større enn seg selv. [...] Haiku er på mange måter det ultimate minimalistiske diktet! Men samtidig en diktform som tar mål av seg å konkretisere hele verden i små og få detaljer. [...] Haikudiktet består alltid av tre korte verselinjer. Og i klassisk haikudiktning har den første og siste linja fem stavelser, mens andrelinja har sju stavelser. I vestlig haikupoesi er dette formkravet mer eller mindre forlatt, kanskje først og fremst til fordel for de kunstneriske kravene, som jo ikke er mindre i haikupoesi enn i poesien ellers. En rekke andre formkrav er likevel tatt godt vare på i det vi kan kalte den vestlige haikupoesien. I Japan – men etterhvert også over store deler av den vestlige verden – skrives det i dag haikudikt i stort omfang. I avis. I tidsskrift. På arbeidsplasser... Og det vokser opp nye haikuskoler og haikutradisjoner i de mest uante sammenhenger. Flere av verdens mest kjente forfattere har helt eller delvis beskjeftiget seg med haikudiktet. Ezra Pound karakteriserte haikudiktet som “et intellektuelt og følelsesmessig kompleks fanget i øyeblikket”. (Øystein Hauge i http://www.sentura.dk/haiku_hauge.html; lesedato 25.10.17)

En haiku kommer nær “det språklige uttrykks nullpunkt” samtidig som tekstene er fulle av mening (Johannes Binotto i Ritzer og Schulze 2016 s. 286). En haiku skal

være både konsentrert og stemningsfull, og beskriver ofte en sanseopplevelse. Opplevelsen er umiddelbar og både fysisk og mental (Montandon 1992 s. 145). Et vanlig mønster er at den første verselinjen gir leseren opplevelse av en situasjon, deretter følger en observasjon. Haikuen kan framstå som “en visjon uten kommentar”, uten noen praktisk hensikt, uten finalitet, der teksten er meningsfull, men med en slags “stanset” mening (Barthes 1970 s. 109). Noe framstår som vektløst og tomt samtidig som det er opplevbart (Montandon 1992 s. 145).

“In *L'Empire des signes* [Roland] Barthes writes that for the Westerner haiku is a seductive form because you record a single impression and ‘your sentence, whatever it may be, will articulate a lesson, release a symbol, you will be profound, effortlessly, your writing will be *full*’ (p. 92/70). Our Western *écriture poétique* creates a presumption of symbolic plenitude and leads us to read haiku accordingly (whereas Barthes imagines that in his utopian Japan they remain empty).” (Culler 1983b s. 59)

Gjennom her- og nå-situasjonen formidles noe uforanderlig og evig. Haikuen har blitt sammenlignet med gesten til et lite barn som peker på alt rundt seg og sier: “Det!” (Barthes 1970 s. 111). Haikuen har i så fall snarere noe umiddelbart enn noe meditativt ved seg. “Det perfekte haikudiktet skal gi leseren et kompakt og presist bilde av stemninger som hun selv må utdype.” (*A-magasinet* 24. oktober 2008 s. 7)

“Det traditionelle haiku efterstræber at udtrykke en form for meditativ koncentration gennem et konkret og deskriptivt billede, fremfor at bruge ‘tilfældige’ metaforer, der er subjektive og som slører virkelighedens øjeblik – dens umiddelbarhed. [...] haikuets stræben efter det enkle, det umiddelbare og virkelighedsnære” (Unckel 2004).

“Det japanske idealet om *yûgen* (et mysterium som ikke kan uttrykkes i ord) realiseres i en antydningens kunst, som er en tilbaketrekkingskunst, der et stille øyeblink med et flyktig inntrykk blir omsatt til språk.” (Montandon 1992 s. 144)

Haiku som sjanger har blitt kalt et “ekko av mikrokosmos og makrokosmos” (Montandon 1992 s. 145).

“[T]he Western haiku is distinct in several ways from the Japanese; it lacks, for example, any convention of season words.” (Fowler 1982 s. 132)

“This Japanese poem comprises exactly seventeen syllables which are distributed in lines of five, seven and five. It can be traced back to the sixteenth century. It flourished in Japan until the nineteenth century. Originally haiku dealt with a season or New Year month, mainly employing natural images and symbols. It became very popular in France around 1920. Most of the English imitations are adaptations of the technique: some imagists constructed shorter poems with natural subjects and imagery, e.g. Pound and Amy Lowell; Frost, Aiken, Yeats and Auden,

among others, were possibly influenced by the haiku vogue. In recent years (1968), Richard Wright ('Four Haiku') and Etheridge Knight reclaimed the original form; [...] an example from Knight's 'Haiku':

The falling snow flakes
Can not blunt the heart aches nor
Match the steel stillness.

('Haiku' no. 6, *The Norton Anthology of Modern Poetry*, p. 1305)

The tanka, a Japanese poem of five lines with a total of thirty-one syllables (5, 7, 5, 7, 7), is considerably older but less important for English than haiku." (Häublein 1978 s. 38)

Matsuo Bashō (1644-94) anses som en av de beste japanske haikudikterne. "For han [Bashi] gjeld det å sjå ein samanheng i alt, i stort og smått. Målet er å oppleva ein totalitet, og det fremste middelet til denne opplevinga er kjenslevår meditasjon. Trangen til meditasjon, som er ein zen-buddhistisk arv, går hand i hand med dei strenge realitetskrava frå taoismen. Likevel er ikkje dette det primært kunstnarlege i haiku, av di kunsten har og må ha ei verd som er uavhengig av all religion og filosofi. Denne personlege verda kalla Bashō *sabi* (den einsame elegansen)." (Haugen og Inadomi 1965 s. 15)

Det japanske begrepet "mono no aware" "was coined by Motoori Norinaga, the eighteenth century literary scholar, by combining *aware*, which means sensitivity or sadness, and *mono*, which means "things." Norinaga saw this mood as being at the very centre of Japanese culture, encapsulating the pathos derived from awareness of the fleeting, impermanent nature of life. [...] This is where *mono no aware* comes in. With this mood, acceptance of impermanence and insubstantiality is elevated into an aesthetic sensibility, a state of mind that actually appreciates this ephemerality. This does not mean impermanence is welcomed or celebrated. There is still sadness present in *mono no aware*, a sorrow at this transiency, of the loss of people and things that are precious to us. However, this melancholy is suffused with a quiet rejoicing in the fact that we had the chance to witness the beauty of life at all, however fleetingly. We are sighing rather than weeping. This mood was captured with particular genius by the poet Matsuo Bashō (1644-1694), arguably the greatest master of the Haiku. Many of his poems are revered as perfectly articulating *mono no aware*, perhaps above all this..."

Summer grasses –
the only remains
of warriors' dreams.

Moreover, *mono no aware* recognises that this ephemerality is somehow integral to beauty, that beauty depends on this kind of transiency. In Zen the pre-eminent symbol of *mono no aware* is the cherry blossom, whose fragile efflorescence

captivates our attention so briefly during the first bloom of spring. Crucially, our appreciation of its beauty is heightened by our awareness of its transiency, in a way that would be missing if its delicate blossoms were a permanent feature of our landscape. And as we reflect on this intertwining of beauty and transiency, it may perhaps elevate our appreciation of all that is dear to us.” (Tim Lomas i https://www.huffingtonpost.com/tim-lomas/untranslatable-words-mono_b_9292490.html; lesedato 14.09.18)

Basho skrev denne haikuen:

“furuike ya [gammel dam]
kawazu tobikomu [en frosk hopper inn]
mizu no oto. [vannet toner]”

For vestlige lesere er det nærliggende å tolke denne Basho-haikuen symbolsk, slik at den f.eks. blir en slags lignelse for den lille lyden som et menneskeliv utgjør i verdensrommets stillhet. “I et zen-buddhistisk lys ligger betydningen derimot nettopp i fraværet av en dypere mening. Matsuo Basho ville gjøre et øyeblikk av meditativ stillhet hørbart og bringe enhver leting etter mening i det til taushet.” (Gelfert 2010 s. 98)

“In mid-autumn of 1684, the Japanese haikai poet Matsuo Bashô set off from Edo (now Tokyo) on a journey. Accompanied by his friend and disciple Chiri, he stopped at his native village of Ueno in Iga Province, where his mother had died the previous year. He also traveled to the Grand Shrine at Ise, the holiest site in Shinto, to Mount Yoshino famous for its natural beauty, and to the ancient cities of Nara and Kyotô.” (David Landis Barnhill i <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/files/original/da7bb8dbd565ff29f240432eecda3d7c.pdf>; lesedato 09.04.24) Etter reisen publiserte han tekster der han beskriver opplevelser og utvikler sin visjon om haikusjangeren: Haikuen binder sammen zoka og naturens årstider. “*Zôka*, an important term in Bashô’s cosmology, derived from Chinese philosophy and aesthetics. [...] To oversimplify a complex and important idea, the Creative (*zôka*) is a term for the world’s unceasing and spontaneous disposition to give rise to beautiful and skillful transformations throughout the natural world. True art is a participation in nature’s own creativity.” (David Landis Barnhill i <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/files/original/da7bb8dbd565ff29f240432eecda3d7c.pdf>; lesedato 09.04.24)

En annen kjent japansk haikudikter er Issa (1763-1827). På slutten av 1800-tallet fornyet japaneren Masaoka Shiki sjangeren.

“De fire store i japansk haikupoesi er: Basho (1644-1694), Buson (1715-1783), Issa (1763-1827) og Shiki (1867-1902). Og historien til disse poetene er i grove trekk sammenfallende med det japanske haikudiktets historie. Det hele startet med den japanske haikuskolen Danrain... For Danrainskolen skilte seg på mange måter fra

de andre skolene innenfor japansk haikupoesi. Først og fremst var temavalget i Danrain svært forskjellige fra de spørsmål andre skoler oppholdt seg ved i haikudiktingen. Tema fra folkelivet var inntil da ukjent innenfor denne diktsjangeren. Men også i selve ordbruken representerte skolen noe nytt og uvant. Så skulle også Danrain fostre den største haikupoeten av dem alle: Matsuo Basho. Matsuo Basho ble født i 1644, få år etter at de japanske borgerkrigene var slutt. Og samtidig med at han gjorde tjeneste hos en føydalherre studerte han diktekunst. Allerede fra 1672 var han tilknyttet Danrain-skolen og fikk raskt en svært sentral posisjon innenfor tradisjonen. Men best husker vi nok Basho som vandreren.... Og en vandrer skrev selvagt sine reisedagbøker. Særlig kjent er kanskje samlinga Oku-no-Hosomichi, der vi blir kjent med livsfilosofien til den store poeten. [...]

mangt minnest eit menneske
når kirsebærtreet blømer
igjen
[av Basho]

Yosano Buson er vel den av “de fire store” som vi vet minst om. Vi vet at han var en stor maler, og det er sagt om Buson at han – i motsetning til Basho – ikke brydde seg om de store universelle spørsmålene. Han forholdt seg kort og godt til denne verden slik den var. Og fargene utgjorde naturligvis et sentralt element i diktene hans. [...] To merkelapper fikk Kobayashi Issa klistret til seg... Skjebnedikteren. Og hverdagsdikteren. Og for å ta tak i det siste første. Hverdagene var langtfra lette for denne dikteren; strid i slekta og andre problem var en del av livet hans allerede fra barndommen. Han giftet seg seint – over femti gammel. Han ble far til fem, men alle barna døde helt unge.” (Øystein Hauge i http://www.sentura.dk/haiku_hauge.html; lesedato 25.10.17)

“Så kom opprøret i japansk haikupoesi... Masaoka Shiki var en av dem som representerte den realistiskorienterte retningen innenfor haikupoesien mot slutten av attenhundretallet. Og modig må han ha vært da han i en bredt anlagt artikkelserie åpent kritiserte Basho, og til og med mente at Buson var den største poeten. Ikke Basho. Shiki har også etterlatt seg en solid litteraturteori, der han først og fremst opptrer som en eksponent for nytenking innenfor poesien. Han var blant annet en sterk forkjemper for at haikupoeten studerer også andre kunststarter. Og mente at det nærmest burde være en forutsetning – for å kunne bli en god haikupoet – at en også vet noe om billedkunst. Om musikk. Om teater. Inadomi kalte Shiki en bevisst kulturradikaler og revolusjonær. Shiki var også redaktør for månedsbladet Hototogisu (Gjøken) – et tidsskrift som har fått mye av æren for den plassen haikudiktet har i dag.” (Øystein Hauge i http://www.sentura.dk/haiku_hauge.html; lesedato 25.10.17)

Japaneren Hijikata Toshizō levde på 1800-tallet og “was the vice-commander of Shinsengumi, a great swordsman and a talented Japanese military leader who resisted the Meiji Restoration [...] he was known for his hobby of writing haiku

under the name “Hogyoku”. Just before he left for Kyoto, he compiled everything he had written into a collection which he left with his family, but most who had read his work said that his haiku “wasn’t very good”. It is said that he liked *ume* (variously translated as plum or apricot, but not really either) since many of his haiku had references to the flowers.” (<https://hikikomorisama.wordpress.com/2015/04/10/get-to-know-more-about-shinsengumi-warriors-hijikata-toshizo-true-story-pt-2/>; lesedato 11.11.15)

“Det räcker aldrig med bara en naturbetraktelse eller en årstidsangivelse för att skapa en riktig haiku. Det behövs också existens, känslor och svåra frågor. Det som ekar i Shikis haikuer från dödsbädden, eller Natsume Sosekis dystra dikter från ålderns höst, eller i Bashos allra bästa stunder, är något mycket mer än djurliv och ögonblicksbilder. Här talar vi om människans villkor. Livets rikedom och livets litenhet. Allt på en och samma gång, levande och starkt, i några få stavelser.”
(Sebastian Lönnlöv i <http://www.litteraturmagazinet.se/essaer/en-diktform-som-lockar-allt-fler>; lesedato 29.01.20)

Meksikaneren Alfonso Reyes publiserte i 1913 “Euclides’ haiku” (“Parallel lines / are convergents / that meet only in infinity.”) (Weinberger 1990 s. 24)

Den meksikanske dikteren José Juan Tablada ga i 1922 ut “*The Jug of Flowers* (El jarro de flores) a book of 68 haiku, including his wittiest efforts (“The little monkey’s looking at me … / He wants to tell me something / but forgot what it was!”) and an introduction where Tablada gives himself credit for introducing haiku into Spanish. He even hints that it is his influence which has led to the special 1920 issue of *Nouvelle Revue Française* on haiku – though that publication was merely the climax of some years of haiku-mania: a fad that received its official imprimatur with the appointment of Paul Claudel as Ambassador to Japan in 1921.” (Weinberger 1990 s. 26) I 1925 “Jaime Torres Bodet publishes a book of haiku called *Folding Screen* (Biombo – the Spanish word coming from the Japanese *byobu*, wind-break). In 1926 Alfonso Reyes is writing “Afternoon”: “Thin skin of the clouds / where a sliver of moon / stuck, is walking”; and Xavier Villaurrutia’s “Insomniac Suite” (Suite del insomnio) that same year is a series of haiku. And more haiku – it becomes a Mexican pastime – by Rafael Lozano, Manuel Ponce, Efrain Huerta, Homero Aridjis, Francisco Monterde, José Emilio Pacheco, and so many others.” (Weinberger 1990 s. 26)

Den meksikanske dikteren Octavio Paz skrev haikuer. “What Paz, as so many others, found in the haiku was verbal concision, a precision based on close observation of the world, particularly the natural world, and the sense that a poem remains permanently at the verge of completion, never arriving, as Western art once attempted, at a finished totality. The reader always supplies the rest of a haiku, and it changes with each reading. The haiku is a tiny graph of relations within the natural world – a world that includes its human observers – but these relations, according to Buddhism, are as illusory as the interacting beings. For both poet and

reader it is a sudden act of the discovery and affirmation of a comradeship in illusion. [...] Buddhism's sublimation of the ego as the first step toward the recognition of *sunyata*, emptiness." (Weinberger 1990 s. 27-28) Paz' diktsamling *Salamander* (1962) inneholder erotiske haikuer.

Den amerikanske beat-forfatteren Jack Kerouac ga i 1959 ut LP-en *Blues and Haikus* der han leser dikt til musikk, blant annet "American Haikus".

" "Haiku For The Homeless" was written by Etheridge Knight. There is no clear information about its specific composition date. However, the poem was included in his collection of poems titled "The Essential Etheridge Knight", published in 1986. The poem is a haiku, a traditional form of Japanese poetry that typically consists of three lines with a syllable count of 5-7-5. The theme of the poem is homelessness and the struggle of people who are without a permanent place to call home. The imagery in the poem is stark and vivid, using concrete details to create a picture of the harsh realities of life on the street. The tone is melancholic and empathetic, expressing a sense of sadness and compassion for those who are homeless. The sound of the poem is spare and minimal, with each word carefully chosen to convey maximum impact. The language is simple and direct, with no unnecessary words or flourishes. There is no use of figurative language, but the structure and format of the haiku provide a natural symbolism for the fleeting nature of life on the streets." (<https://www.poetryexplorer.net/exp.php?id=12289117>; lesedato 26.03.25)

" "Haiku Ambulance" by Richard Brautigan is a poem that encapsulates the essence of haiku – a traditional form of Japanese poetry known for its brevity, simplicity, and ability to capture a moment in time. [...] The poem's structure and content echo the haiku form, which typically consists of three lines with a 5-7-5 syllable pattern, although Brautigan does not strictly adhere to this syllable count. Instead, he captures the spirit of haiku through a minimalist depiction of a simple event – a piece of green pepper falling from a salad bowl. This choice of subject matter, focusing on a small, everyday occurrence, is characteristic of haiku, which often emphasizes nature, moments, and the interplay between the significant and the insignificant. [...] Brautigan's use of the phrase "HAIKU Ambulance" as the title adds another layer of meaning. An ambulance is typically associated with emergencies and the need for immediate action, suggesting a sense of urgency. By combining "HAIKU" with "Ambulance," Brautigan may be playfully indicating that poetry, or the act of capturing moments through poetry, is a form of emergency response to the mundane, a way to save or preserve fleeting experiences before they are lost to memory. Moreover, the contrast between the dramatic connotations of "ambulance" and the triviality of a piece of green pepper falling creates an ironic effect. It underscores the poem's exploration of significance and insignificance, prompting readers to consider how moments are valued and remembered. The wooden salad bowl and the green pepper are grounded in the physical world, yet the poem's questioning tone hints at existential themes, inviting a contemplation of

the human condition through the lens of a trivial event.” (<https://www.poetryexplorer.net/exp.php?id=10020145>; lesedato 26.03.25)

“Sonja Åkesson uppmärksamas sällan för sina haiku, men med diktsamlingen “Sagan om Siv” (1974) gav hon oss något så ovanligt som en roman i haikuform. Berättelsen handlar om Siv som är döende i cancer och dikterna är fyllda av både naturbetraktelser och närheten till döden:

Himlen strålar svar

över septemberträd

Kanske aldrig mer”

(Sebastian Lönnlöv i <http://www.litteraturmagazinet.se/essaer/en-diktform-som-lockar-allt-fler>; lesedato 29.01.20)

Den svenske lyrikeren Tomas Tranströmer brukte haiku-sjangeren i blant annet diktsamlingene *Sorgegondolen* (1996) og *Den stora gatan* (2004).

“När jag läser Rolf Christerssons “Ögonblick i tiden”, en samling av mer än 200 haikuer, blir det uppenbart att koncentrationen i haikukonsten inte bara handlar om de enskilda haikuernas korthet, utan också om deras sammanhang. [...] en bra haiku i sig är så tung att den behöver luft och rymd. För många haikuer dränker bara varandra.” (Sebastian Lönnlöv i <http://www.litteraturmagazinet.se/essaer/en-diktform-som-lockar-allt-fler>; lesedato 29.01.20)

Belgiens statsminister Herman van Rompuy ble i 2009 EUs første president, og var dessuten hobbypoet. “Rompuy (62) som ble Belgias statsminister for et snaut år siden, blir unionens første president. Han er mest kjent for å skrive haiku, en japansk diktform som består av tre korte linjer.” (*Aftenposten* 20. november 2009 s. 18)

Hart Seelys bok *Piece of Intelligence: The Existential Poetry of Donald H. Rumsfield* (2003) setter opp formuleringer av den amerikanske forsvarsministeren blant annet slik at de framtrer som haikudikt, f.eks. slik: “I’m working my way / over to figuring out / how I won’t answer.” (sitert fra *Morgenbladet* 27. februar–4. mars 2004 s. 27)

“[D]ersom du er overbevist om at du har havnet paa feil klode, har redningen kommet. Nasa gir deg nemlig nå muligheten til å bli en poet av galaktisk format – ved å sende diktene dine til Mars. Når romraketten Maven i november forlater Jorden, gjør den det med en DVD-plate med tre haikudikt skrevet for anledningen. “Going to Mars-kampanjen gir mennesker over hele jorda en mulighet til å få en

personlig forbindelse med verdensrommet”, skriver Nasa. [...] Alle Jordens innbyggere over 18 år kan delta.” (*Klassekampens* bokmagasin 11. mai 2013 s. 2)

I amerikaneren Don DeLillos roman *Point Omega* (2010) diskuterer to av personene blant annet krig “som” haikudikt. Forlaget hevdet at hele romanen var strukturert som en haiku.

Dikteren Øystein Hauge drev i 2000 via nettversjonen av *Dagbladet* med distribusjon av haikudikt som SMS til avislesernes mobiltelefoner. Prosjektet het “Haikuskolen”, og folk kunne sende inn sine egne haikuer. Hver måned ble et dikt premiert, og vinneren fikk en valgfri diktsamling. Mange av haikuene ble publisert i avisas nettutgave.

Den amerikanske forfatteren Grace Metalious’ roman *Peyton Place* (1956) ble en enorm publikumssuksess, og det samme ble filmatiseringen av boka fra 1957 (regissert av Mark Robson). Metalious skrev også fortsettelseren *Return to Peyton Place* (1959), og det ble produsert såpeserier for TV: *Peyton Place* (1964-69), *Murder in Peyton Place* (1977) og *Peyton Place: The Next Generation* (1985). Alle ble store kommersielle suksesser, sett av millioner av amerikanere. Mange år senere ga den amerikanske dikteren David Trinidad ut diktsamlingen *Peyton Place: A Haiku Soap Opera* (2013), der hver av de 514 episodene i den første TV-serien har fått sin egen haiku. Det er ironisk at den enormt lange og kompliserte fortellingen hos Trinidad har blitt “gjenfødt” i en av verdens korteste diktformer (Ritzer og Schulze 2016 s. 286). En av haikuene lyder slik:

“This is the way the
season ends, not with a bang
but a ringing phone.” (sitert fra Ritzer og Schulze 2016 s. 287) Noen andre fra samme samling :

“348
Just when you think you
can trust someone, they turn out
to be the Bad Seed.

349
I do not know which
to prefer: Shakespeare quote or
pillow fight after.

[...]

351
Rachel kidnaps the
baby, yes, but in preview

Betty and Rod kiss.

352

Something I learned long
ago, Connie: never turn
down a sedative.

[...]

358

Whack! Nothing ends an
episode better than a
good slap in the face.”

(her sitert fra <https://www.poets.org/poetsorg/poem/peyton-place-haiku-soap-opera-excerpt>; lesedato 24.10.17)

“Det viser seg for eksempel at twitter-formatet på 140 tegn egner seg spesielt godt til haikudikt. [...] Søker du på haiku, eller twaiku, som det også kalles på twitter, får du opp masse treff” (*Dagbladet* 16. februar 2010 s. 44). “A twaiku is a haiku posted on Twitter, a messaging/microblogging tool. With its limit of 140 characters per entry, Twitter is an ideal environment for the brevity of haiku. Twaiku are mostly meant to tell a story or to get a message across yet can encompass within it the beauty of the brief, intense expression of haiku poetry” (<http://twitter.pbworks.com/>; lesedato 01.10.12).

“Some years ago Japan Air Lines ran a contest for Haiku written in English and received an astonishing response of about 40,000 individual entries, of which only 200 were judged suitable for publication. Evidently, writing Haiku is quite popular and writing good Haiku remains difficult. What accounts for the popularity of Haiku in English, and in many other languages as well? For one thing, writers of modern Haiku tend to view the strict rules for classical Haiku as goals rather than constraints. For another, especially in western countries, greater freedom of expression allows for the direct expression of feelings rather than having to mask them as Nature experiences. I believe such innovations are in keeping with Basho’s dictum, “I do not seek to follow in the footsteps of the men of old, I seek the things they sought.”” (J. C. Greene i <http://opengatehaiku.com/intro.htm>; lesedato 25.05.12) Greene har gitt ut *The Open Gate: A Haiku Journal* (2006), som er en haikusamling med dikt om hans liv, som en slags dagbok.

Det finnes mange klubber og tidsskrifter som er dedikert til sjangeren haiku, de fleste i Japan. Et eksempel på et tidsskrift som rommer haikuer på mange språk: “The international haiku magazine GINYU edited by Ban’yu Natsuishi aims to raise the level of haiku in each of the languages published in the magazine. It also aspires to respect the haiku poet’s individuality and to promote exchange between haiku poets. The content of the magazine covers featured haiku poems, critiques,

news, book reviews, two essays and haiku by poets from several countries; also included is a gallery of haiku selected and commented on by the editor. The majority of the journal is in Japanese” (<http://www.geraldengland.co.uk/revs/mg007.htm>; lesedato 25.05.12).

“When American imagist poet, Ezra Pound, translated Moritake Araki’s haiku, “A falling blossom / Returns to Branch: / A butterfly” into English, it greatly influenced American imagist poets. The real introduction of haiku, however, occurred after World War II when Harold Henderson, R.H. Blyth and Alan Watts introduced haiku to the U.S. along with the notion of Zen philosophy. Thereafter, beat generation poets such as Allen Ginsberg, Jack Kerouac and Gary Snyder composed haiku under the influence of Zen philosophy. The first journal specializing in haiku, named “American Haiku,” was launched in 1962 under the editorship of James Bull but the journal was defunct five years later. Despite this haiku spread all over the U.S. and saw one haiku journal and society being launched after another. [...] The Haiku Society of America has a great influence on American haiku trends. The society was established in 1968 to promote the composition and appreciation of English haiku. As the oldest and largest society in the U.S. it has 884 members. Their activities include lectures, haiku parties, poetry readings and contests, as well as publishing their official tri-yearly journal “Frogpond” which has now reached Number 25. The journal features English haiku, senryu, renku, renga, haibun, essays, and reviews. The society also issues a quarterly newsletter announcing local events and other information. The newsletter also features local events and activities in the United States and abroad covering the Northeast, Northeast urban, Southeast, South, Mid-West, Rocky Mountains, the Plain, Southwest, California, Northwest, Hawaii, Alaska, and Japan. The society has four regular meetings every year. The 2002 regular meeting on June 15 in New York, for example, featured a Central Park haiku walk” (http://www.haiku-hia.com/hyoron_en_us.html; lesedato 25.05.12).

“Haibun is haiku-like prose with or without one or more haiku. [...] many published haibun contain haiku that rely heavily on the context supplied in the prose. [...] There is one or more haiku that may or may not stand alone, that deepens or summarises the prose or that takes the prose storyline a step further and that serves as a long pause calling for a mental shift.” (<https://poetrysociety.org.nz/affiliates/haiku-nz/haiku-poems-articles/archived-articles/characteristics-of-contemporary-english-language-haibun/>; lesedato 04.11.21)

“In Japan haiku are written in one line vertically. Again we cannot imitate this so some poets, following as closely as they can (heel to toe, heel to toe), write haiku in one horizontal line. This style, however, hides the natural pauses the Japanese person hears at the end of each 5 or 7 syllable phrase. We also can be trained to hear them in English, but lacking the time and training for that, it was decided to show the pauses with line breaks. Thus, the foreign language haiku took on the familiar three-line shape. For many of us, an absolute indicator of a haiku is a

break or caesura either at the end of the first or second line.” (Jane Reichhold i
<http://www.ahapoetry.com/haidefjr.htm>; lesedato 28.09.12)

“Because of these rhythmic structures, Japanese haiku and tanka can be memorized with little or no effort, which is one of the major reasons for the longevity of these literary forms. On the other hand, there is no such inherent mnemonic quality to 5-7-5 English haiku, which are indeed difficult to commit to memory. Moreover, there is no discernible rhythmic structure to such an arrangement, due to the disparate length of English syllables. (The mnemonic quality of 5-7-5 Japanese phrases is much closer to that of metered rhymes in English.) These factors combined with the fact that English carries significantly more information per syllable than Japanese indicate that using the 5-7-5 form does not necessarily provide an analogous condition for writing haiku in English. This is not to say, however, that all who write in 5-7-5 should stop doing so. I believe that 5-7-5 English haiku as a derivative of Japanese haiku has its place in the world of poetry, just as 5-7-5 Chinese haiku is another such derivative, seemingly containing about three times as much information as a Japanese haiku.” (Keiko Imaoka i <http://www.ahapoetry.com/keirule.htm>; lesedato 28.09.12)

“Haiku, which seem so light, free and spontaneous, are built on discipline. If you’ve a desire to write haiku, you are manifesting a desire for a few more rules in your life. And rules aren’t bad as long as they are your rules for your work. You’ve heard Robert Frost’s saying poetry without rules is like a tennis match without a net and it is true also for haiku. And Basho had his motto: “Learn the rules; and then forget them.” But first he said, “Learn the rules.” If you are at that stage of the game (we are all, at all times, students), here are some old and new rules. You can’t physically follow all of these, because they conflict, but among them I would hope you’d pick a set just for you. Then write down your thoughts, impressions, and feelings while following your own rules. As soon as you get proficient (you will notice your haiku all sound alike) it’s time to raise the tennis net by picking a new rule or so, either from this list or one you’ve made up from reading and admiring other haiku, or, and this is possible and not treason, from other poetry genre. Here we go:

1. Seventeen syllables in one line.
2. Seventeen syllables written in three lines.
3. Seventeen syllables written in three lines divided into 5-7-5.
4. Seventeen syllables written in a vertical (flush left or centered) line.
5. Less than 17 syllables written in three lines as short-long-short.

6. Less than 17 syllables written in three vertical lines as short-long-short. (Ala Barry Semegran)
7. Write what can be said in one breath.
8. Use a season word (kigo) or seasonal reference.
9. Use a caesura at the end of either the first or second line, but not at both.
10. Never have all three lines make a complete or run-on sentence.
11. Have two images that are only comparative when illuminated by the third image. Example: spirit in retreat / cleaning first the black stove / and washing my hands
12. Have two images that are only associative when illuminated by the third image. Example: fire-white halo / at the moment of eclipse / I notice your face
13. Have two images that are only in contrast when illuminated by the third image. Example: two things ready / but not touching the space between / fire
14. Always written in the present tense of here and now.
15. Limited use (or non-use) of personal pronouns.

[...]
24. Just write about ordinary things in an ordinary way using ordinary language.
25. Study Zen and let your haiku express the wordless way of making images.
26. Study any religion or philosophy and let this echo in the background of your haiku.

[...]
34. Use of paradox.
35. Use of puns and word plays.
36. Write of the impossible in an ordinary way.

[...]

54. Use alliteration. Example by Calvin of Calvin & Hobbes: twitching tufted tail / a toasty, tawny tummy: / a tired tiger

55. Use of words' sounds to echo feeling.

56. Always end the haiku with a noun.

[...]

65. Write down every haiku that comes to you. Even the bad ones. It may inspire the next one which will surely be better.” (Jane Reichhold i <http://www.ahapoetry.com/haiku.htm#prizewin>; lesedato 01.10.12)

Eksempler på norske haikusamlinger:

Olav Angell: *Haiku 1999* (1999)

Truls Horvei: *Bortenfor haugen, bak plommetreet* (2003)

Berit Østbye: *Kjerringrokk: Haikudikt* (2010)

Inge Haugane: *Jaguar i byen* (2010)

Jan Erik Volds diktsamling *Spor, snø* (1970) er sterkt haiku-inspirert.

Gene Dalbys diktsamling *Neon Furu* (1983) er “pønk i haiku-form. Dette er diktboka for ungdom som ikke tror dikt er noe for dem. Inspirert av den gamle japanske diktformen haiku beskriver Gene bilder fra drabantby og betong: Tre linjer for hvert konkrete bilde. Null tolking og føleri. Han beskriver de små tinga i barndommen, og truslene fra et samfunn i oppløsning. Dette er ei sterk bok om å være ung midt imellom det trygge og det utsigge. Gene Dalby er Norges store punk-poet. [...]

Pusheren drar fra
Drabantby til drabantby
Heroinvinter

Barndomsminnene
Sterkest knyttet til våren
Bråtebrann og brus

Gjennom snøen ser
Jeg lysene fra hjem som
Lukket seg for meg” (<http://www.boksok.no/>; lesedato 01.10.12)

“På telefon fra Jan Erik Volds sommersted i Skåne sør i Sverige, spraker et haikudikt gjennom linjen:

UDI like
nidkjær som nazilensmenn
var under krigen

[...] Det var på 1990-tallet han for alvor ble uttalt politisk poet, men etter valget i fjor, da Høyre og Fremskrittspartiet dannet regjering sammen, begynte han å anvende haikuformen. Med denne strengt formaterte japanske kortformen, bestående av tre verselinjer på fem, sju og fem stavelser, dukker han med jevne mellomrom opp på Klassekampens debattsider med korte politiske kommentarer om dagsaktuelle saker. - For meg er dette jazz. Jeg låner haikuformens verdighet, og så sier jeg noe jeg er opptatt av. Jeg bedriver en slags jungeltelegrafi. Egentlig er det nesten bare en overskrift. Jeg har skjønt at jo kortere du skriver, jo større sjanser er det for at noen legger merke til det, sier Vold.” (*Klassekampen* 5. juli 2014 s. 50)

Endre Rusets diktsamling *Noriaki* (2017) består av haikuer om en japansk skihopper. “Hoppsporten og Noriaki Kasai er den ene sentrale inspirasjonskilden til disse diktene. Den andre er haikusamlingen som i engelsk oversettelse har fått tittelen *The Flying Pope*, skrevet av den japanske dikteren Ban’ya Natsuishi. Natsuishi er blitt kalt haikuens L’enfant terrible, og haikudiktene hans inneholder dagsaktuelle motiv og tema; de rommer tsunamier, skyskrapere og roboter. Hopp er bevegelsespoesi. Utøverne bedømmes ikke bare på svevets lengde, men også på stilten. Noriaki Kasais stil har overlevd over to tiår i en sport med mange omveltninger i bakkeutforming, hoppteknikk og utstyr. Haikudiktningen har en lang tradisjon med strenge rammer og krav. Men også haikudiktningen har vært gjennom forandringer. Til felles for begge disipliner er innsikten om øyeblikkets kunst, instinktet og følelsen som får et dikt eller et skihopp til å sveve.” (<https://shop.flammeforlag.no/products/noriaki>; lesedato 20.10.17) Mange av oppslagene i boka viser seks haikuer som er plassert i en bue-form (en v-form) med tegnet * imellom diktene, som minner om snø på de hvite boksidene. “Haikuene er satt opp slik at versene utgjør v-stilen på sidene, og i siste dikt kommer nedslaget. [...] Ruset fant inspirasjon til prosjektet hos poeten Banya Natsuishi, som skrev såkalt “skitne” haikuer, altså haikudikt for det moderne samfunnet, som bryter de strikte reglene i haikutradisjonen.” (*Morgenbladet* 22.–28. september 2017 s. 54)

I avdelingen “Kalender” i Toto Hølmebakks *Almakolender* (2022) er det “et haikudikt til hver av de ti månedene i den franske republikanske kalenderen, som ble brukt i tolv år etter den franske revolusjonen.” (Katrine Heiberg i *Morgenbladet* 6.–12. januar 2023 s. 47)

“The lune is also known as the American Haiku. It was first created by the poet Robert Kelly (truly a great poet) and was a result of Kelly’s frustration with English haiku. After much experimentation, he settled on a 13-syllable, self-

contained poem that has 5 syllables in the first line, 3 syllables in the second line and 5 syllable in the final line. Unlike haiku, there are no other rules. No need for a cutting word. Rhymes are fine; subject matter is open. While there are less syllables to use, this form has a little more freedom. [...] There is a variant lune created by poet Jack Collom. His form is also a self-contained tercet, but his poem is word-based (not syllable-based) and has the structure of 3 words in the first line, 5 words in the second line and 3 words in the final line. As with Kelly's lune, there are no other rules." (Robert Lee Brewer i <https://www.writersdigest.com/write-better-poetry/poetic-form-lune>; lesedato 04.11.21)

"Perhaps there are not as many poets writing haiku now as there were in Tokugawa Japan, but a number of Twitter bots are now churning them out by the thousands, and those haiku are still read." (Rettberg 2019 s. 201)

"*The New York Times* offers a bot, *Times Haiku*, which [...] scans for a specific syllabic, arrangement. In this case, the *Times* bot searches for haiku in the articles published in the paper, sentences that can break down into a 5/7/5 syllable arrangement. Some *Times* editors are delivered the haiku every time they appear, and occasionally post those that appeal to them, along with a link to the article that provides the bot's source." (Rettberg 2019 s. 51-52)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedielexikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedielexikon.no>